

نگرشی بر مزیت‌های گوسفند نژاد شال

محمدحسین هادی تواتری ||

بخش تحقیقات علوم دامی مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان قزوین

مقدمه: پرورش گوسفند از گذشته در کشور ما مرسوم بوده و در تأمین امنیت غذایی، اشتغال و درآمد خانوارهای روستایی نقش بی‌بدیلی داشته و دارد. حدود ۲۷ نژاد گوسفندی در مناطق مختلف کشور وجود دارد که با کمترین نهاده و هزینه، تولید اقتصادی پایداری دارند. در بین این نژادها، نژاد شال یکی از شاخص‌ترین نژادهای گوشتی ایران است که در دوره پرورار رشد سریع دارد و توان تولید گوشت آن قابل توجه است.

• خاستگاه گوسفند نژاد شال

گوسفند شال، متعلق به منطقه بوئین‌زهرا در جنوب استان قزوین است و نژاد بزرگ‌جثه بومی کشور محسوب می‌شود. این نژاد تابستان‌های گرم و زمستان‌های سرد را تحمل می‌کند و سرعت رشد بالایی دارد. قوچ‌های بالغ آن بالای ۸۰ تا ۹۰ کیلوگرم و میش‌ها نیز حدود ۶۰ تا ۷۰ کیلوگرم وزن دارند؛ بنابراین از نظر تولید گوشت، مزیت اقتصادی قابل توجهی دارند. پشم این گوسفند خاکستری است اما در برابر نور خورشید به مرور رنگ نخودی به خود می‌گیرد، سر و دست و پا در گوسفند شال سیاه رنگ است. لکه سفیدی بر پیشانی دارد که از مشخصه بارز نژاد شال است و به آن قشقه می‌گویند. دنبه این نژاد، خیلی بزرگ نیست. از نظر تیپ ظاهری، گوسفند شال بدنی کشیده، دست و پای قوی و استخوان‌بندی درشت دارد.

• امتیازات گوسفند نژاد شال

۱- این نژاد می‌تواند از مراتع کم‌پوشش و حتی علوفه‌های نسبتاً خشبی در مناطق نیمه خشک، عملکرد تولیدی نسبتاً مطلوبی را از خودش نشان دهد.
۲- بره‌های نر شال تا سن ۴ ماهگی به وزنی حدود ۲۵ تا ۳۰ کیلوگرم می‌رسند. این رشد سریع، یک مزیت بسیار مهم برای پرورابندی محسوب می‌شود؛ چرا که دوره پرورار آن‌ها کوتاه‌تر، ضریب تبدیل خوراک بهتر و به همان میزان بازگشت سرمایه سریع‌تر خواهد بود.

۳- در این نژاد، نسبت وزن لاشه به وزن زنده معمولاً بالای ۵۰ درصد است.
۴- میزان دوقلو زایی در گوسفند شال به طور معمول ۲۰ درصد است. در صورت مدیریت صحیح تغذیه و انتخاب قوچ و میش مناسب، می‌توان به نرخ دوقلو زایی بالای ۳۰ تا ۴۰ درصد هم دست یافت.
۵- این نژاد به دلیل داشتن جثه بزرگ، رشد سریع، لاشه سنگین و سازگاری با محیط‌های دشوار پرورشی، گزینه بسیار مناسبی برای ترکیب با نژادهای داخلی و خارجی محسوب می‌شود.

• توانایی گوسفند نژاد شال برای پرورش صنعتی

در حال حاضر گوسفندان ایرانی مطلوبیت مورد نیاز در این حوزه را ندارند. اما گوسفند نژاد شال این استعداد را دارد که طی چند نسل برای این صفات اصلاح شود و در این سامانه تولید اقتصادی داشته باشد.
نکاتی که برای پرورش موفق گوسفند نژاد شال باید مد نظر قرار داد:

۱- تغذیه مناسب بره‌ها و میش‌ها

از هفته دوم، باید خوراک آغازگر (استارتر) شامل جو خردشده، کنسانتره مخصوص بره و یونجه با کیفیت به‌صورت تدریجی به آن‌ها داده شود. میش‌ها، به‌ویژه در ۳ ماه آخر آبستنی و دوران شیردهی، نیاز غذایی بالایی دارند. اگر کمبود تغذیه‌ای داشته باشند، ممکن است بره‌های ضعیف یا ناقص به دنیا آورند یا دچار افت شیردهی شوند.

۲- مدیریت جفت‌گیری و زایش

نسبت مطلوب قوچ به میش در جفت‌گیری طبیعی حدود ۱ به ۲۰ تا ۱ به ۳۰ است. قوچ‌های انتخابی باید از نظر قدرت باروری مورد تأیید باشند. فصول جفت‌گیری مناسب میش شال اواخر تابستان تا اواسط زمستان و نیز اواسط اردیبهشت تا اواخر خرداد ماه است. پیش از جفت‌گیری، بهتر است میش‌ها از نظر تغذیه تقویت شوند (به‌ویژه با مصرف کنسانتره، جو و مکمل‌های معدنی). این کار که به آن فلاشینگ گفته می‌شود، می‌تواند نرخ تخم‌گذاری و در نتیجه دوقلو زایی را افزایش دهد.

۳- اهمیت ثبت مشخصات و اصلاح نژاد

ثبت مشخصات یعنی ثبت دقیق اطلاعات مربوط به شماره دام، تاریخ زایش، جنسیت، وزن تولد، وزن شیرگیری، سرعت رشد، دوقلو زایی، شیردهی و حتی وضعیت سلامت، به دامدار کمک می‌کند بداند کدام میش یا قوچ را باید نگه دارد و از کدام صرف‌نظر کند.

• خطرات آمیخته‌گری بی‌رویه:

آمیخته‌گری هدفمند معمولاً یعنی تولید آمیخته‌های تجاری برای کشتار و یا تولید نژاد جدید که باید با برنامه انجام شود. اما در آمیخته‌گری‌های بی‌رویه با نژادهای خارجی ما نه تنها به نتیجه مطلوب نمی‌رسیم بلکه نژادهای بومی خودمان را نیز در معرض نابودی قرار می‌دهیم. این نوع آمیخته‌گری باید با مشورت متخصصین و با برنامه انجام شود و نباید به صورت ناقص انجام شود.

